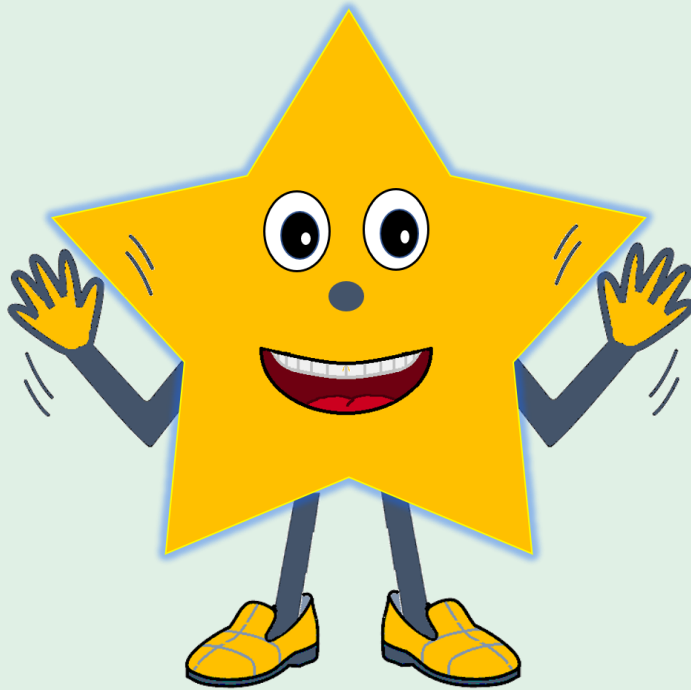

Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Träna S-ljudet med Tatte

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sida	
3	Information till vuxna
4	Tipslistan
5	Nu börjar vi
6–7	Munmotoriksaga: Tattes kalas
8	Lyssna efter S-ljudet: Hörs S i ordet?
9–10	Lyssna efter S-ljudet: Hörs S i början, mitten eller slutet av ordet?
12	Minimala par
13	Att hitta det enskilda S-ljudet
14	Träna enskilt S-ljud
15	Kombinera S-ljudet med vokal
16	Tärningsspel med S-ljudet i stavelser
17	Träna S-ljudet i ord
18	Gåtor
19	Träna S-ljudet i ord: S-ljudet i början av ord
20	Träna S-ljudet i ord: S-ljudet i mitten av ord
21	Träna S-ljudet i ord: S-ljudet i slutet av ord
22	Träna S-ljudet i ord: ST- och SK-ord
23	Träna S-ljudet i ord: SP-, SN- och SL-ord
24	Träna S-ljudet i ord: SM-, SV-, SKR-, STR- och SPR-ord
25	Tärningsspel med S-ljudet i olika konsonantkombinationer
26	Tre i rad med S-ljudet i ord
27	S-ljudet i meningar
28–30	Tärningar med S-ord / Berättartärningar
31	S-ljudet i spontantalet
32	Träningsschema
33	Diplom

Materialet är utarbetat av talterapeuterna inom Österbottens välfärdsområde år 2023. Stjärnan Tatte är vår egen figur. Övriga bilder är hämtade från papunet.net.

**HEJ!
DET ÄR JAG
SOM ÄR
TATTE.**

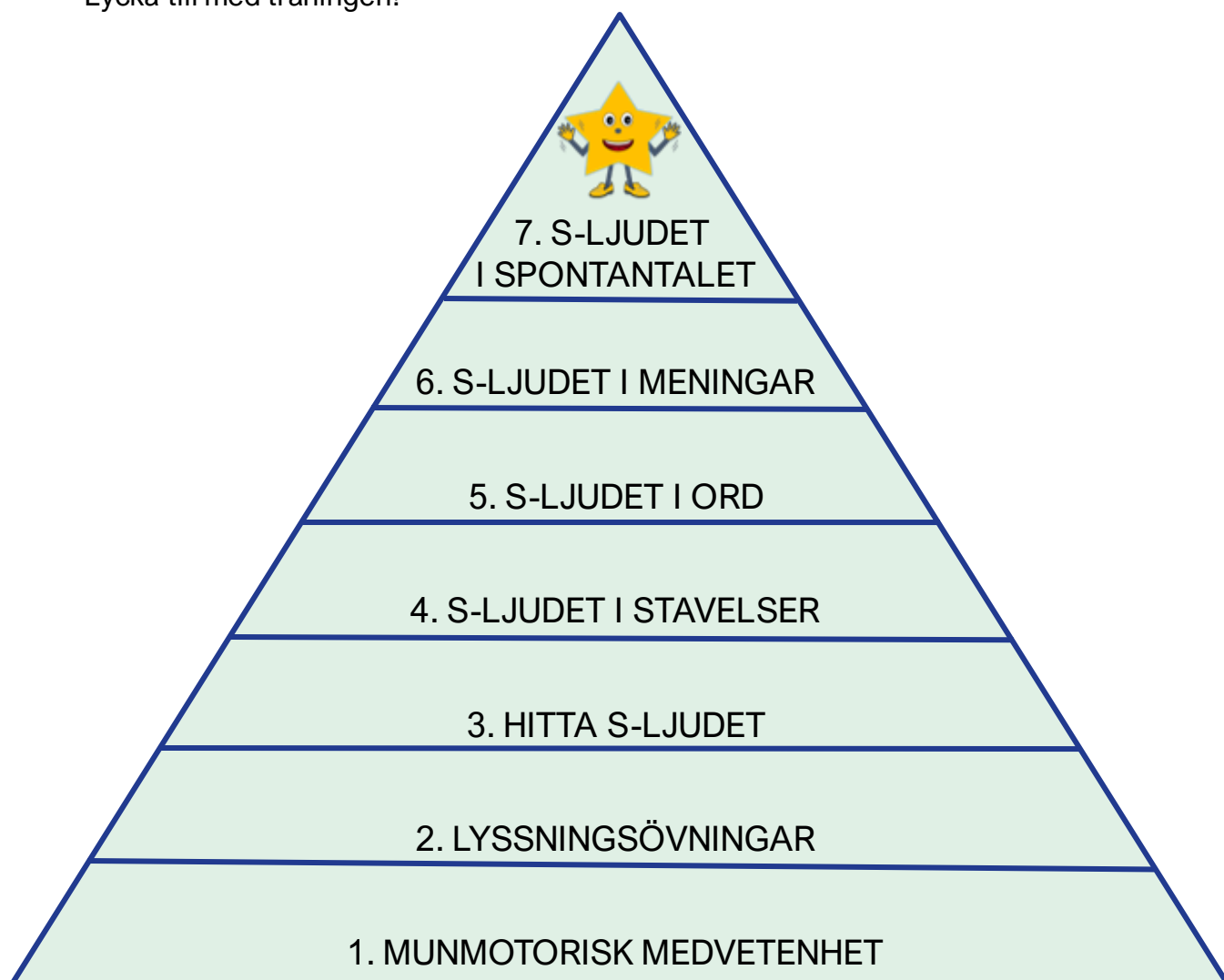
INFORMATION TILL VUXNA

Ibland ersätter barn S-ljudet med H eller T. S-ljudet kan också vara läspande eller låta mera som ett SCH-ljud (inte lika vasst som ett typiskt S-ljud). Med hjälp av den här informationsbroschyren kan du hjälpa ditt barn att lära sig säga S-ljudet.

Om barnet visar intresse kan man börja träna på S-ljudet i 4–6-årsåldern. Det är viktigt att träningen sker på barnets villkor så att barnet tycker det är roligt att träna. Träna gärna i korta pass och ofta för att få bästa resultat. Kom ihåg att uppmuntra och berömma barnet. Man måste inte alltid träna med hjälp av spel utan man kan också göra övningar i samband med tandborstning eller vid matbordet. Kom ihåg att det krävs många upprepningar för att lära sig ett nytt språkljud.

Övningarna kan med fördel göras i kronologisk ordning. Du kan börja med att låta ditt barn titta i din mun då du säger S-ljudet. Ni kan då tillsammans konstatera att man biter försiktigt ihop tänderna samtidigt som man ler och blåser ut luft. Luftströmmen ska komma längs med mitten av tungan, inte längs med tungans sidor. Tungspetsen ska hållas bakom tänderna. Läs t.ex. igenom texten "NU BÖRJAR VI" på sida 5 för att introducera barnet i träningen av S-ljudet.

Lycka till med träningen!

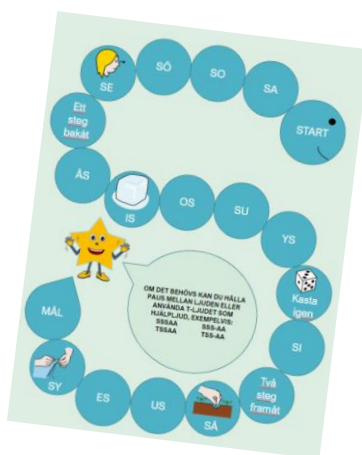
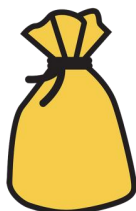

TIPSLISTAN

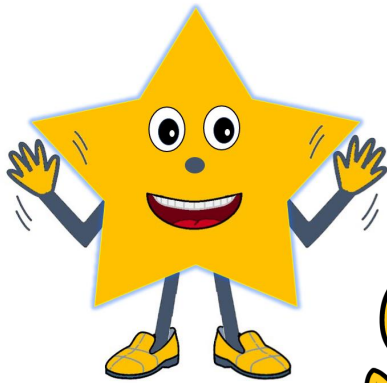

I det här träningsmaterialet finns bilder som ni kan använda när ni tränar på S-ljudet. Se nedanstående tipslista för att variera aktiviteterna med bilderna.

- **Spela memory** om du har dubbla uppsättning bilder.
- **Spela Finns i sjön** om du har dubbla uppsättning bilder. (Ta t.ex. tre kort var och lägg alla bilderna med bildsidan neråt på bordet så de bildar en sjö. Nu ska ni samla par genom att turvis fråga om den andra har en av de bilder du själv har. Om man inte har bilden som medspelaren söker ska man säga "Finns i sjön" och medspelaren får då ta ett kort ur sjön. Flest par vinner.)
- **Snurra flaskan** och säg den bild flaskan pekar på.
- **Kims lek.** (En minneslek där man ska komma ihåg/ gissa vilken bild som tagits bort).
- **Göm bilderna** i rummet och leta upp dem (och säg dem).
- **Spela skattjakt.** Rada ut bilderna på bordet och göm "skatter" under några bilder. Benämna varje bild när ni söker skatterna. Den som hittar flest skatter vinner.
- **Gör ett eget tärningsspel** med bilderna genom att rada ut dem på bordet. Bestäm var start och mål finns. Benämna bilderna när ni spelar.
- **Lasta bilar** eller packa någons väska med bilderna och benämna dem samtidigt.
- **Spela Alias.** (En i taget drar upp en bild och förklarar vad som är på bilden utan att säga vad det är. Den andra får gissa. Alternativt kan man rada ut alla bilderna med bildsidan uppåt så att svarsalternativen finns synliga.)
- **Hemliga påsen.** Göm bilderna i en hemlig påse och dra upp dem en i gången och benämna dem.
- **Mete.** Lägg t.ex. gem på bilderna och fiska upp dem med magneter.
- **Tärningen bestämmer.** Rada ut bilder på bordet/ ha bilderna i en hög på bordet och slå en tärning för att ta reda på hur många bilder du ska benämna. Den som har flest bilder när kortpackan är slut vinner.
- **Spela spel.** Använd bilderna vid sidan av vilket spel som helst och kom överens om när man ska benämna en bild.
- **Bygg ett pussel** och benämna en av bilderna för varje pusselbit som blir lagd.

NU BÖRJAR VI

**HEJ!
VAD ROLIGT ATT DU VILL
LÄRA DIG S-LJUDET
TILLSAMMANS MED
ORMEN OCH MIG!**

Har du tänkt på vad som händer i munnen när man säger S-ljudet? Titta tillsammans med en vuxen hur det ser ut när man säger S-ljudet. Nu ser du att man biter försiktigt ihop tänderna samtidigt som man ler och blåser ut luft. Tongan ska inte synas. Om du vill kan du känna med din hand att luften kommer ut i mitten av munnen och inte på sidorna.

Först kommer du att få öva på att styra din mun, din tunga, dina läppar och din haka så att du senare kan lyckas hitta ett enskilt S-ljud.

Vi behöver lära oss att höra S-ljudet före vi själva kan lära oss använda det när vi pratar. Du kommer att få öva på att lyssna efter S-ljudet tillsammans med Tatte och ormen.

Du kommer att få leka och spela spel så att du lär dig att använda S-ljudet.

MUNMOTORIKSAGA: TATTES KALAS

Den här munmotoriksagan hjälper barnet att bli mera medveten om munnen, tungan och käkens rörelser. Barnet behöver alltså inte kunna rörelserna perfekt för att lära sig S-ljudet utan sagan kan användas som uppvärmning vid behov. Spegel kan användas för att hjälpa barnet att se vad som händer i munnen.

Munmotoriksagan finns också som videoklipp här:

[Patientanvisningar | Potilasohjeet \(dreambroker.com\)](#)

Tatte bjuder in sina vänner på kalas.

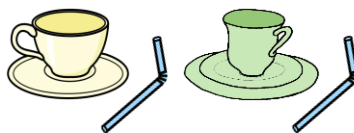
**VÄLKOMMEN
PÅ
MITT KALAS!**

Tatte förbereder kalaset genom att städa både golv, väggar och tak

(lek att munnen är Tattes hus och låt tungan tvätta mungolvet, kinderna, gommen och tänderna).

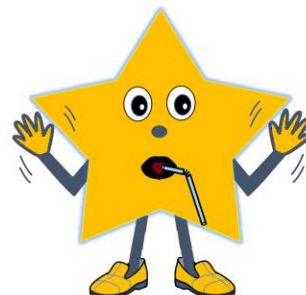
Tatte dukar bordet med koppar och med sugrör
(forma tungan som en kopp).

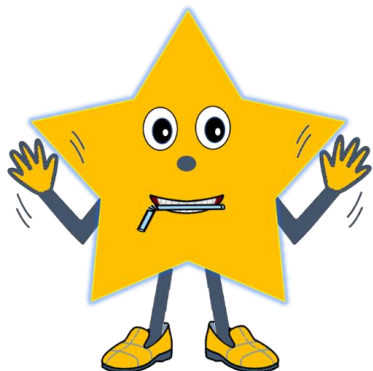
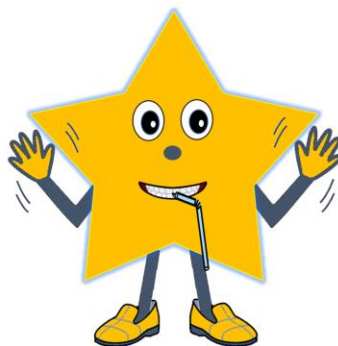
Det blir så fint att Tatte ler

(le så att både övre och nedre tandraden syns).

Tatte kan inte låta bli att leka lite med ett sugrör.
Först blåser han i det *(blås i ett sugrör).*

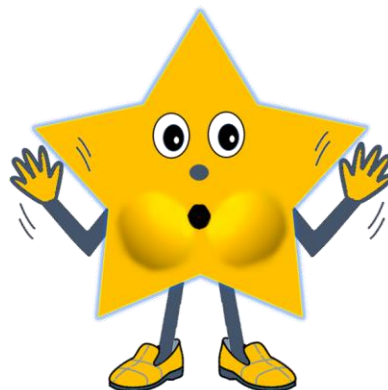
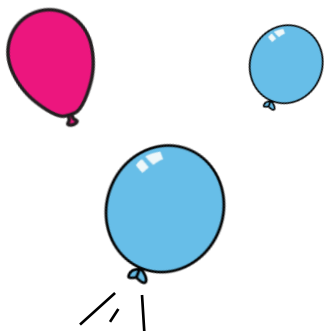

**Han låter också som en orm "sss"
och håller sugröret framför munnen
så att det visslar i sugröret**
(försök se om du också kan få sugröret att vissla).

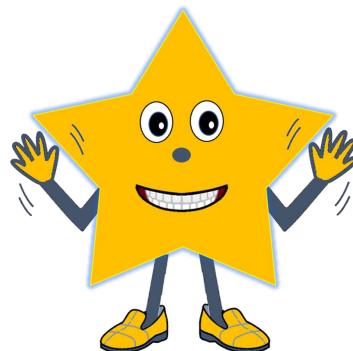
**Sedan svänger Tatte sugröret andra vägen
så det hamnar mellan tänderna.
Nu försöker han låta "sss" utan att tungan
varken rör i tänderna eller sugröret.**

Sedan blåser Tatte upp ballonger
(fyll kinderna med luft).

En ballong är sönder så att det läcker ut luft
(låt "tssssss").

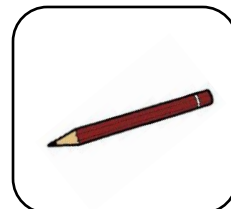
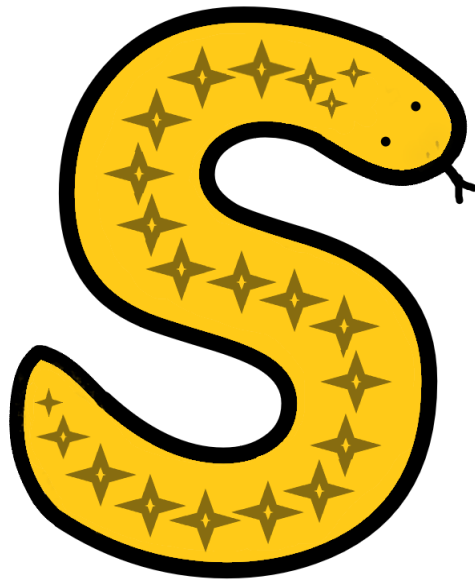
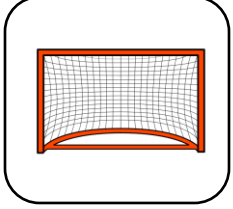
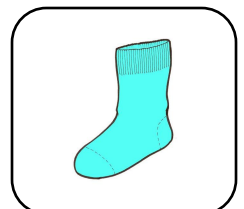
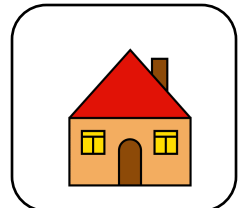
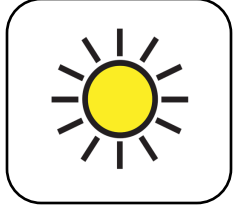
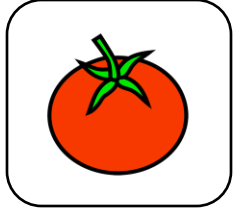
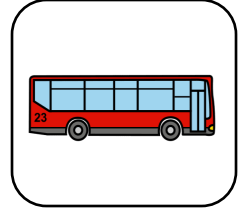
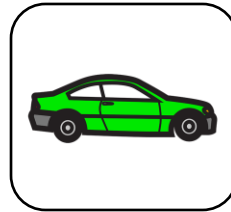
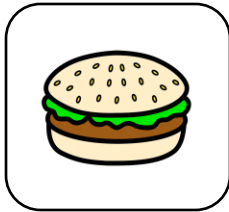
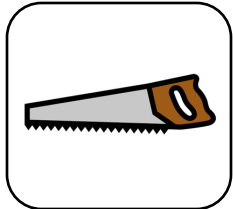
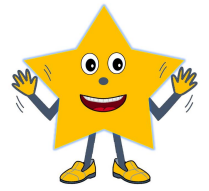
Så skojigt det låter. Tatte ler.
(le så att både övre och nedre tandraden syns).

Nu är allt klart för kalaset och gästerna kan komma.

LYSSNA EFTER S-LJUDET: HÖRS S I ORDET?

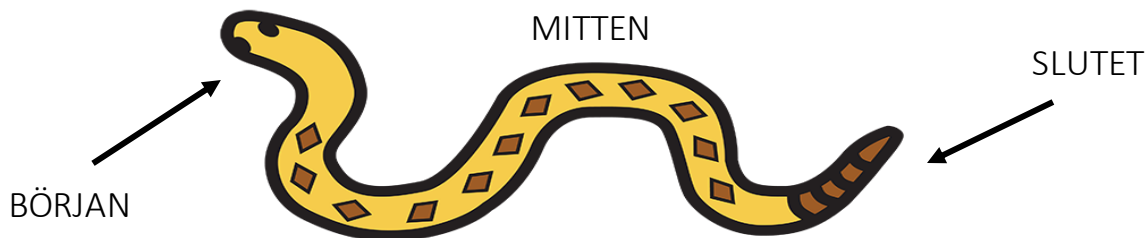
Dra ett streck till Tattes orm om du kan höra S i ordet.
Den vuxne säger orden och barnet får fundera om S-ljudet hörs.

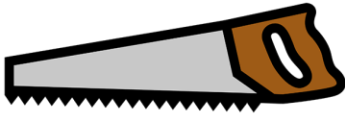

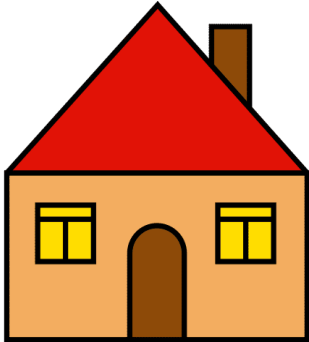
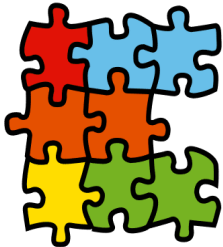

Bilderna föreställer en hamburgare, en kassa, en bil, en mössa, en buss, en fjärl, ett hus, en socka, en fot, en penna, en mus, en tass, ett mål, en groda, en sol, en tomat, ett pussel och en såg.

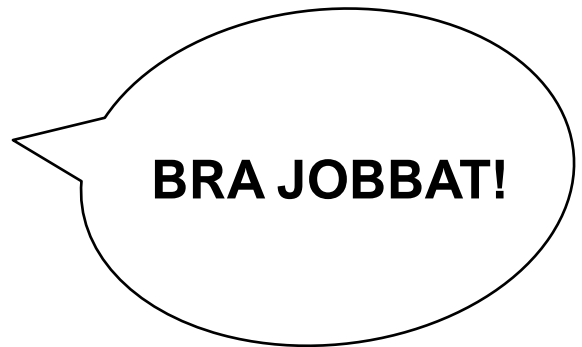
LYSSNA EFTER S-LJUDET: HÖRS S I BÖRJAN, MITTEN ELLER SLUTET AV ORDET?

Tips: Klipp ut bilderna och placera dem i början, mitten eller slutet av ormen.
En större orm finns på sidan 11.

Bilderna föreställer en sol, en tass, en såg, en mössa, en kassa, ett hus, ett pussel, en socka och en mus,

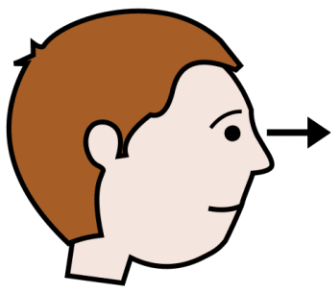

Bilderna föreställer en hiss, sopa, en näsa, russin, ett lås, en säl, sönder, läsa och en glass.

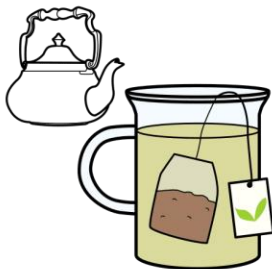

MINIMALA PAR

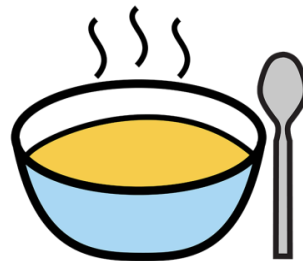
Med hjälp av de här bilderna kan ni träna på att höra skillnaden mellan ljuden S och T, samt S och H i ord. Kan barnet peka på rätt bild när den vuxne säger "tår", "hår" osv.?

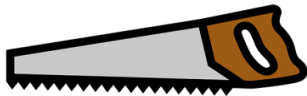
SE

TE

SOPPA

SÅG

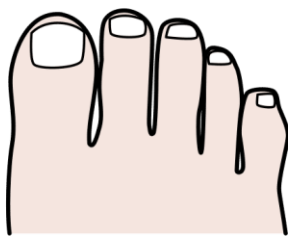
TÅG

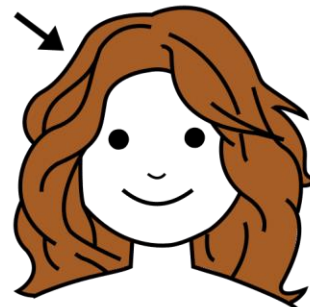
HOPPA

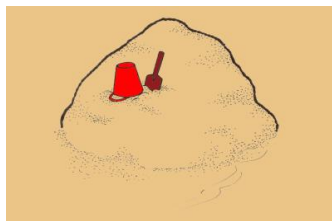
SÅR

TÅR

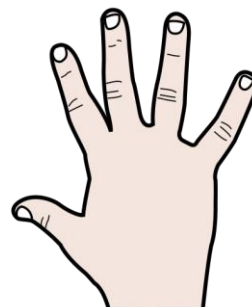
HÅR

SAND

TAND

HAND

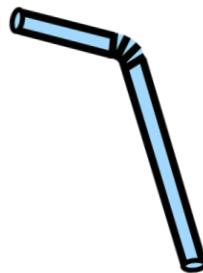
ATT HITTA DET ENSKILDA S-LJUDET

En del barn hittar det enskilda S-ljudet bara genom att härma en vuxen, men ibland behövs mera träning och upprepning för att hitta S-ljudet.

Låt barnet titta i **spegeln** tillsammans med dig när ni gör S-ljudet. Ni kan leka att ni låter som en **orm**. Försök säga S-ljudet flera gånger och beskriv det t.ex. som att ni ler och blåser ut luft. Tongan hålls bakom tänderna.

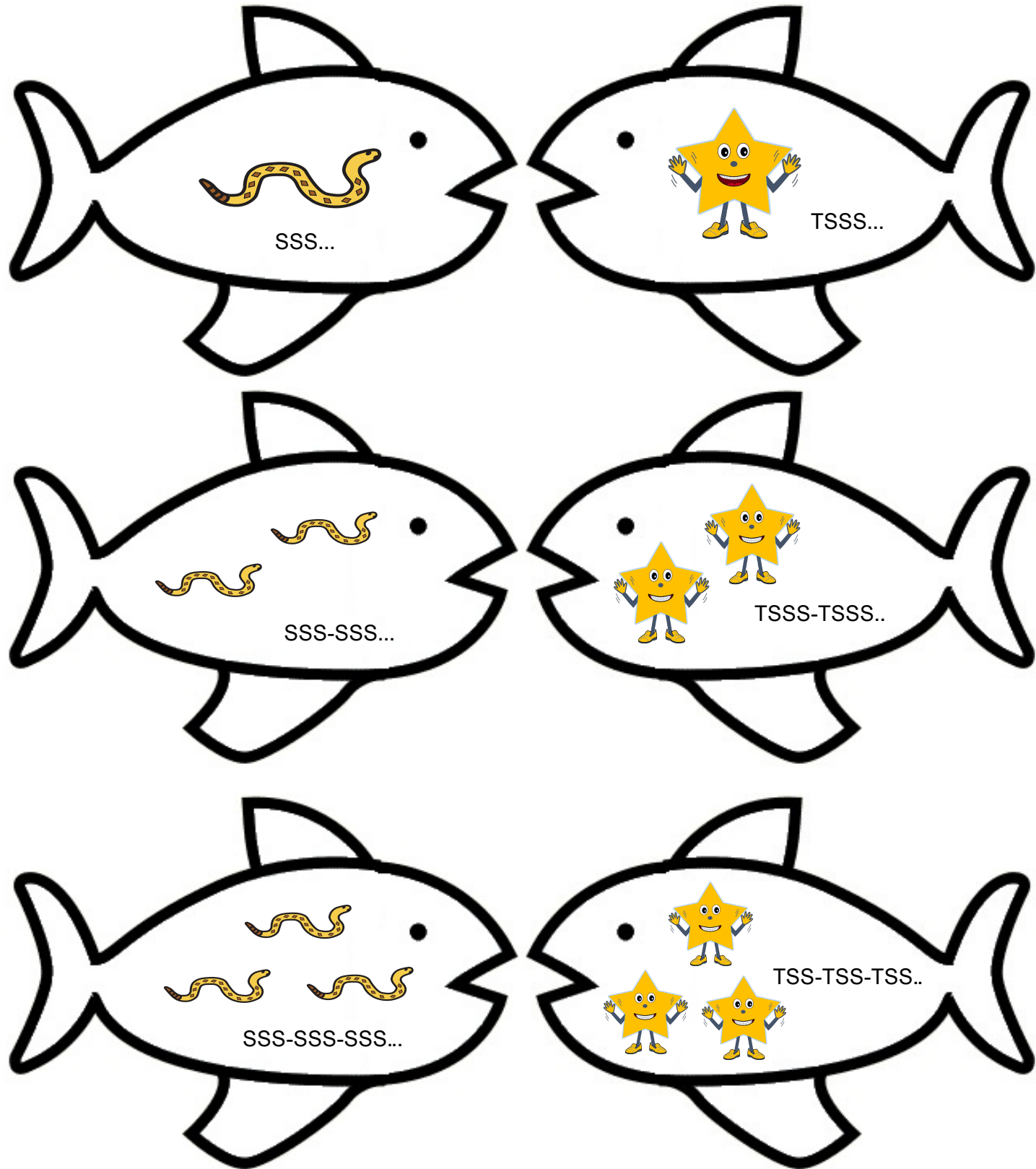
Ni kan också använda **T-ljudet som hjälpljud** (TSSS). Om ni vill kan ni känna med handen att luften kommer ut i mitten av munnen och inte på sidorna.

Ni kan också ta ett **sugrör** till hjälp. När ni låter som en orm (S-ljudet) och luftströmmen kommer längs med mitten av tungan visslar det i sugröret (se videon Tattes kalas).

TRÄNA ENSKILT S-LJUD

Klipp ut fiskarna och lägg gem på dem. Sväng dem med bildsidan neråt och fiska upp dem med magneter. Säg den övning ni fiskar upp. Fiskarna går också att använda som memory om ni printar dubletter.

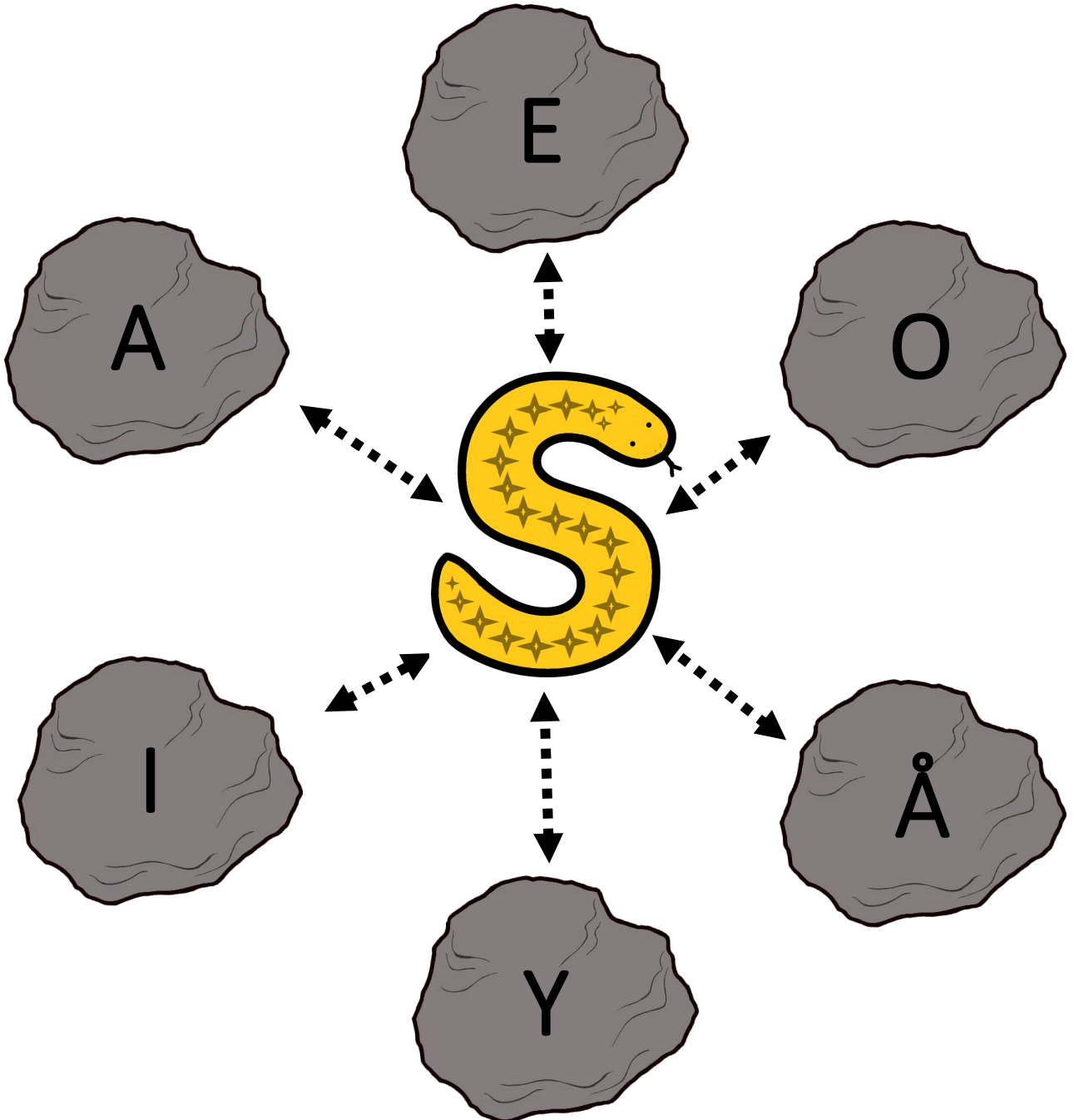
KOMBINERA S-LJUDET MED VOKAL

Nu försöker vi sätta ihop S-ljudet med andra ljud (vokal). Om det behövs kan ni hålla en paus mellan S-ljudet och vokalen, eller använda T-ljudet som hjälpljud. Exempelvis så här:

SSSAA
TSSAA

SSS-AA
TSS-AA

Ni kan sätta fingret på ormen och följa dess väg till stenarna samtidigt som ni säger ex. SSSAA (om ni vill kan ni också klippa ut ormen och stenarna). Ni kan också backa och försöka säga vokalen först och avsluta med S-ljudet, ex. AAASS.

TÄRNINGSSPEL MED S-LJUDET I STAVELSER

SE

SÖ

SO

SA

START

Ett
steg
bakåt

ÅS

IS

OS

SU

YS

OM DET BEHÖVS KAN DU HÅLLA
PAUS MELLAN LJUDEN ELLER
ANVÄNDA T-LJUDET SOM
HJÄLPLJUD, EXEMPELVIS:

SSSAA

SSS-AA

TSSAA

TSS-AA

Kasta
igen

MÅL

SI

SY

ES

US

SÅ

Två
steg
framåt

TRÄNA S-LJUDET I ORD

När barnet har lyckats hitta S-ljudet enskilt och i stavelser är det dags att börja träna på S-ljudet i ord. Om det är svårt för barnet kan man använda T-ljudet som hjälpljud eller hålla paus mellan S-ljudet och resten av ordet. Ni kan också dela upp orden i stavelser eller upprepa S-stavelsen före ni säger hela ordet. Man kan pröva sig fram för att se vilket träningsalternativ som lyckas bäst. När barnet känner sig säkrare kan man säga orden på vanligt sätt.

På sidorna 19–24 finns bilder med S-ljudet i olika positioner i ord. Klipp ut bilderna och variera träningen med olika aktiviteter från "tipslistan" på sida 4. Ni kan också använda spelet på sida 25 eller "Tre i rad" på sida 26 för att träna S-ljudet i ord.

SSS-OVA

LÅ-S

NY-SA

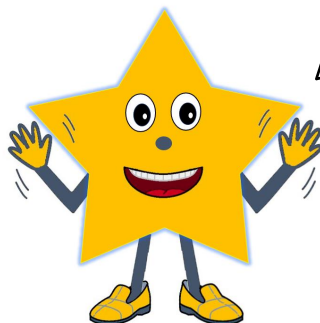

SO-SO-SOVA

TSSS-OVA

TSSSOVA

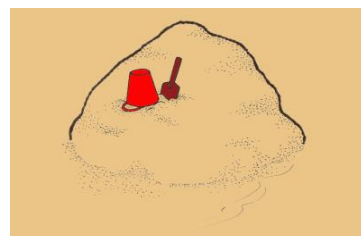
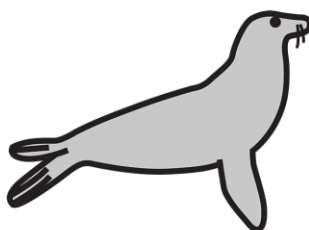
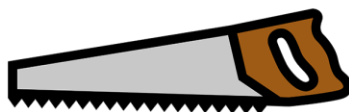
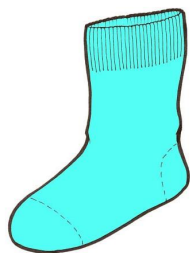
**TIPS: GÅ TILLBAKA
TILL "MINIMALA PAR"
PÅ SIDAN 12 OCH LÅT
BARNET SÄGA ORDEN.
NU FÅR DEN VUXNE PEKA PÅ
VILKET ORD HEN HÖR.**

**MÅLET ÄR
ATT ANVÄNDA
S-LJUDET I ORD
UTAN EXTRA
PAUSER ELLER
HJÄLPLJUD**

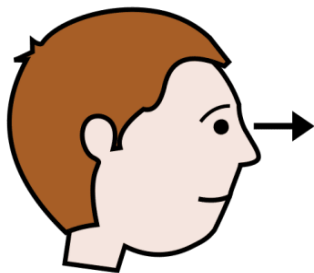
GÅTOR

Träna på att använda S-ljudet i ord genom att svara på följande frågor / gåtor.
Bilderna utgör svarsalternativen.

1. Vad kan man sova i?
2. Med vilket verktyg kan man kapa plankor?
3. Vad finns det mycket av på en strand?
4. Vad kan man göra i vattnet?
5. Vilket djur rör sig snabbt i havet men klumpigt på land?
6. Vad kan man göra om man t.ex. fått ett hål på sina byxor?
7. Vad är bra att ha på fötterna om det är riktigt kallt?
8. Vad behöver man göra när det har kommit mycket snö ute på trappan?
9. Vad är det som skiner på dagen?

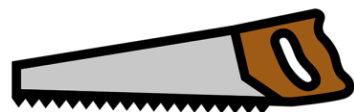
TRÄNA S-LJUDET I ORD: S-LJUDET I BÖRJAN AV ORD

SE

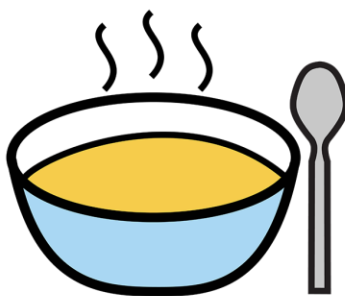
SOL

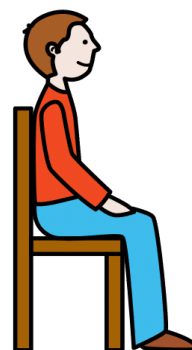
SÅG

SALLAD

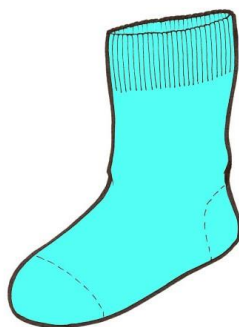
SOPPA

SITTA

SOPA

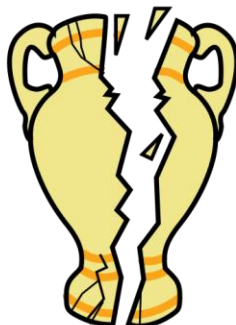
SOCKA

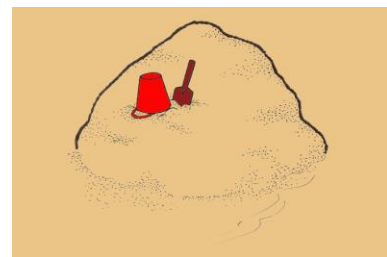
SOVA

SIMMA

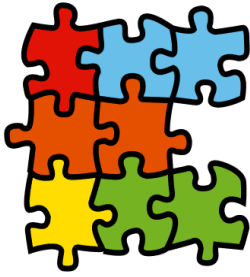

SÖNDER

SAND

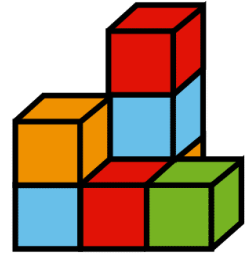
TRÄNA S-LJUDET I ORD: S-LJUDET I MITTEN AV ORD

PUSSEL

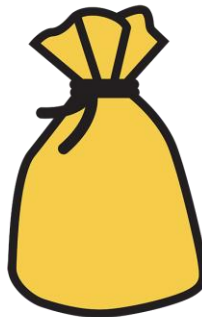
MÖSSA

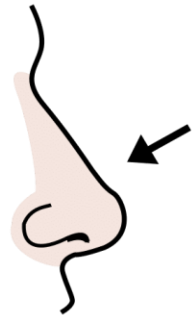
KLOSSAR

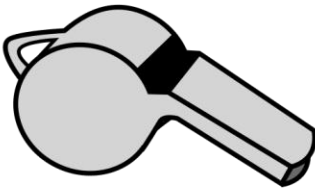
KASSA

PÅSE

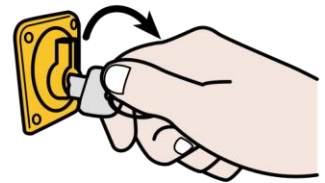
NÄSA

VISSELPIPA

BLÅSA

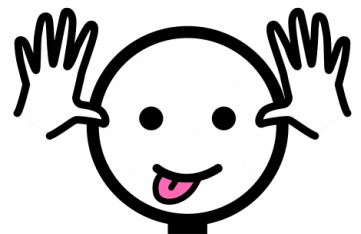
LÅSA

LÄSA

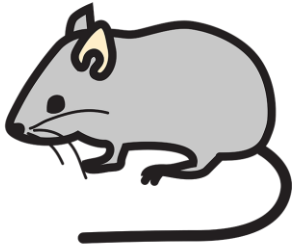

NYSA

BUSA

TRÄNA S-LJUDET I ORD: S-LJUDET I SLUTET AV ORD

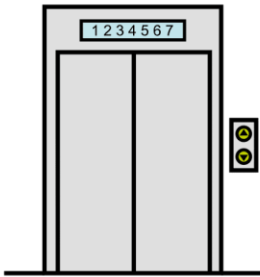
MUS

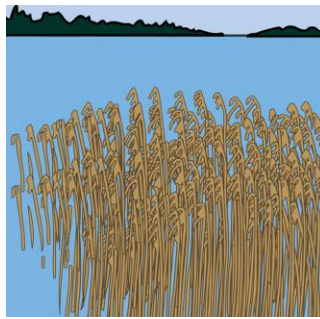
GLASS

GLAS

HISS

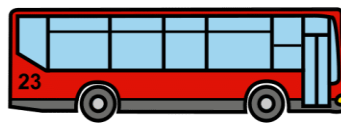
VASS

NOS

LÅS

BUSS

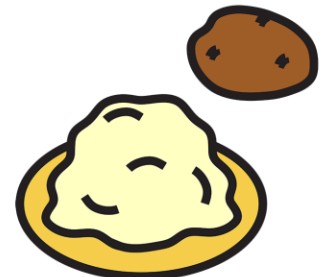
TASS

HUS

KALAS

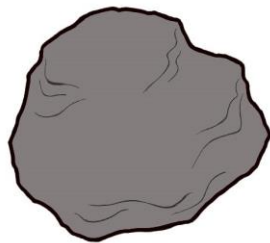

MOS

TRÄNA S-LJUDET I ORD: ST- OCH SK-ORD

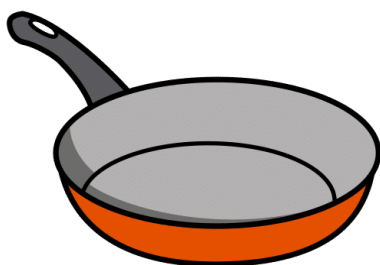
STOL

STEN

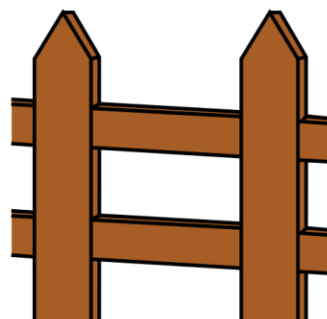
STAD

STEKPANNA

STOPP

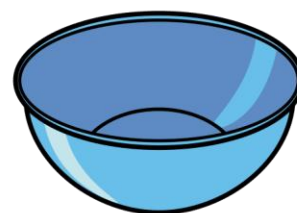
STAKET

SKATT

SKOR

SKÅL

SKOLA

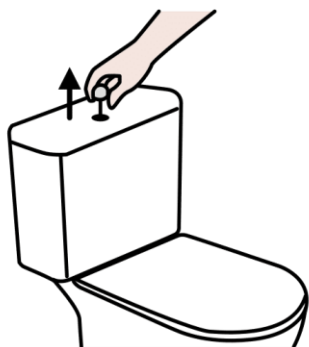

SKOG

SKALA

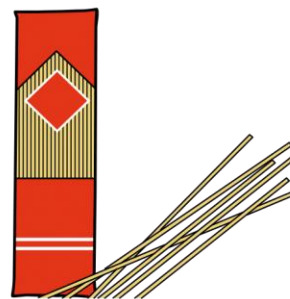
TRÄNA S-LJUDET I ORD: SP-, SN- OCH SL-ORD

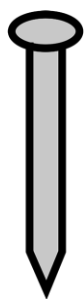
SPOLA

SPELA

SPAGETTI

SPIK

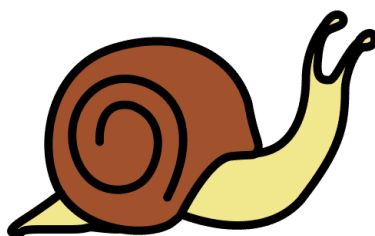
SPADE

SPÖKE

SNÖGUBBE

SNIGEL

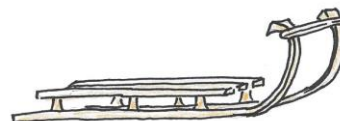
SNYTA SIG

SLOTT

SLICKA

SLÄDE

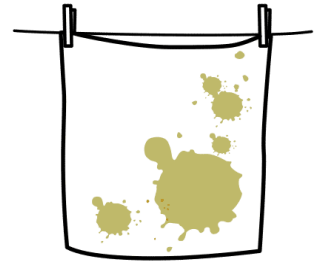
TRÄNA S-LJUDET I ORD: SM-, SV-, SKR-, STR- & SPR-ORD

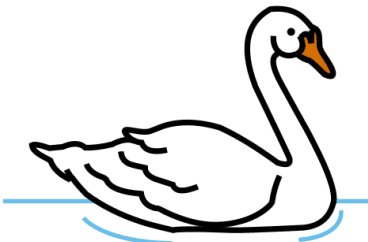
SMÖR

SMÄLTA

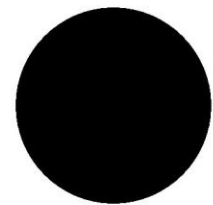
SMUTSIG

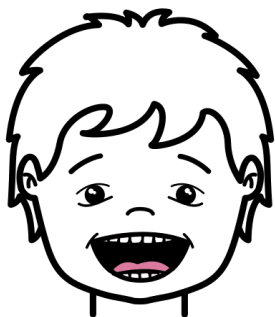
SVAN

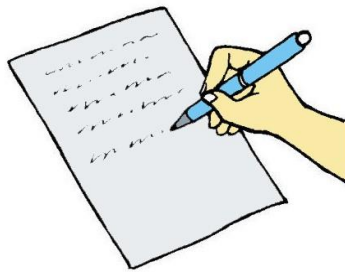
SVAMP

SVART

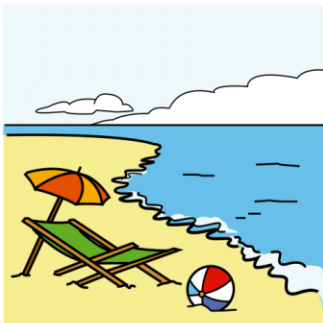
SKRATTA

SKRIVA

STRYKA

STRAND

SPRUTA

SPRINGA

START

STOL

SKATT

SPADE

SNIGEL

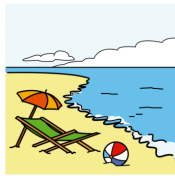
**TÄRNINGSSPEL MED S-LJUDET I OLIKA
KONSONANTKOMBINATIONER**

SLOTT

STEKPANNA

STRAND

SVAMP

SMÖR

**Två
steg
framåt**

SKOG

SPÖKE

MÅL

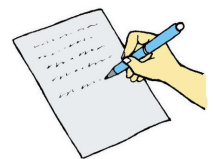
SPRINGA

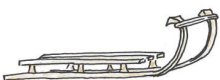
STRYKA

SKRATTA

SKRIVA

SLÄDE

SMÄLTA

**Tre steg
bakåt**

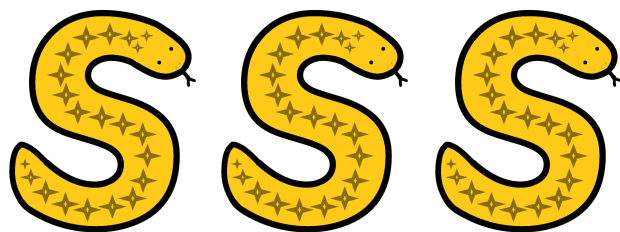
SVAN

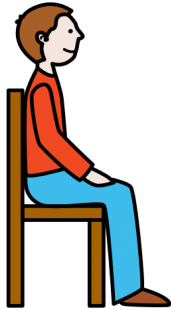

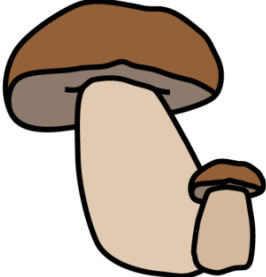

SNÖGUBBE

TRE I RAD MED S-LJUDET I ORD

Spela tre i rad och säg vilken bild du lägger din spelpjäs på. Ni kan använda knappar eller figurerna här nedanför så den ena använder 3 st Tatte och den andra använder 3 st ormar. Målet är att få tre i rad, samtidigt som du försöker förhindra motspelaren från att vinna. När man har lagt ut sina tre spelpjäser, fortsätter spelet genom att man alltid flyttar på en av sina spelpjäser då det blir ens egen tur. Den som först lyckas få 3 i rad vinner spelet.

 SITTA	 MÖSSA	 STOL
 GLASS	 SOL	 TASS
 SPÖKE	 SVAMP	 LÄSA

S-LJUDET I MENINGAR

S-ljudet kan tränas i meningar med till exempel följande aktiviteter:

Memoryspel:

- "Jag fick en sol", "Jag fick en buss" o.s.v.

Finns i sjön:

- "Har du någon mössa?", "Har du någon såg"?

Snurra flaskan:

- "Flaskan pekar på ett hus", "Flaskan pekar på en säl"

Kims lek:

- "Du har tagit bort stolen", "Du har tagit bort hästen"

Gömma bilderna i rummet:

- "Jag hittade en strand", "Jag hittade ett lås"

Bygg upp en egen spelplan med bilderna, slå tärningen och benämnen den bild du hamnar på:

- "Jag kom på en ros", "Jag kom på en söndrig vas"

Spela Alias (en i taget drar upp en bild och förklarar med hela meningar vad som är på bilden utan att säga vad det är. Den andra får gissa. Kom ihåg att använda fina S-ljud!)

- Ex. "Det här är något som är sött och som man brukar dricka"

Lägg gem på bilderna och fiska upp dem med magneter:

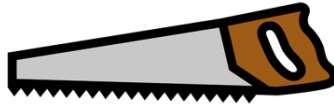
- "Jag fångade en sko", "Jag fångade en mus"

Tärningar med S-ord/ berättartärningar (Använd tärningarna på sida 28–30 och gör tokiga meningar eller egna berättelser.)

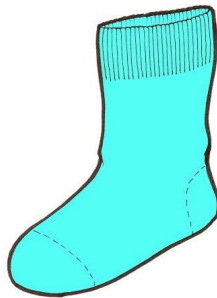
- Ex. "På mitt kalas simmade jag i salladen" eller "En dag for vi med buss till simhallen. Efter simhallsbesöket kunde jag inte hitta min mössa. Och när vi åkte hem gick bussen sönder".

TÄRNING MED S-ORD / BERÄTTARTÄRNING

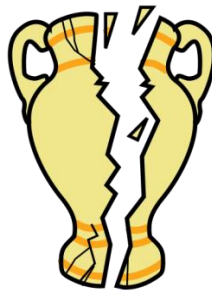
SÅG

SOCKA

SALLAD

SÖNDER

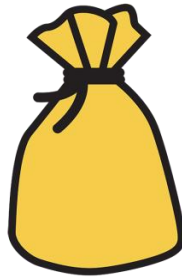

MÖSSA

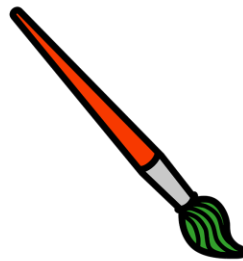

PUSSEL

TÄRNING MED S-ORD / BERÄTTARTÄRNING

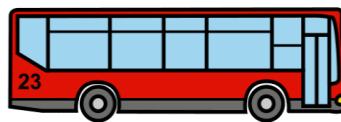
PÅSE

PENSEL

KALAS

BUSS

GLASS

HUS

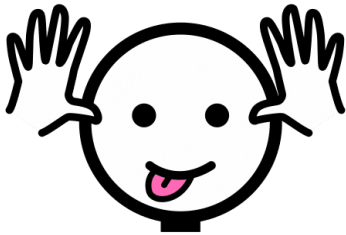
TÄRNING MED S-ORD (VERB) / BERÄTTARTÄRNING

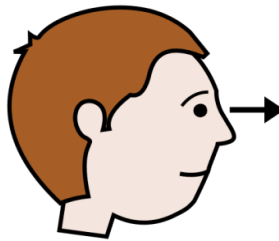
LÄSA

SITTA

BUSA

SE

SOVA

SIMMA

S-LJUDET I SPONTANTALET

När barnet kan säga ord med S i träningsituation är det vanligt att det tar ganska länge för barnet att börja använda sig av S-ljudet i spontantalet, eller att S-ljudet bara förekommer i talet ibland.

För att stöda användningen av S i spontantalet kan man börja med att komma överens om något enstaka ord där man ska använda sig av S i vardagen. Det kan gärna vara ett ord som man använder flera gånger om dagen eller ett ord som är motiverat för barnet att kunna, ex. en favoritleksak, ett favoritspel, ett namn eller dylikt.

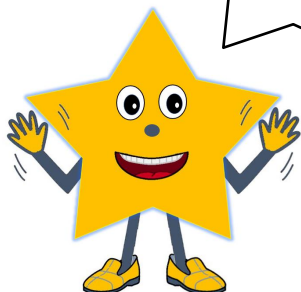
Man kan också komma överens om att man använder sig av S i en viss situation, såsom vid matsituationer eller när man spelar ett spel som kräver att man ska prata (ex. BarnAlias). Om man vill kan man klippa ut Tatte med pratbubblan här nedanför och ha den framför sig för att förtydliga och visualisera att man nu har en träningsstund när man ska använda sig av S-ljudet. Om barnet glömmer bort att använda S kan man peka på bilden och upprepa ordet med S tillsammans. Ett barn som kan läsa kan också träna i samband med högläsning. S-ljudet kan också tränas med hjälp av tärningarna i detta träningsmaterial (s.28–30). Man kan t.ex. hitta på tokiga meningar och/ eller berättelser som innehåller orden på tärningarna, ex. "På mitt kalas simmade jag i salladen" eller "En dag for vi med buss till simhallen. Efter simhallsbesöket kunde jag inte hitta min mössa. Och när vi åkte hem gick bussen sönder".

TRÄNINGSSCHEMA

För att få bästa resultat när man tränar är det bra att träna i korta pass och ofta. Här kan ni komma överens om hur många gånger ni ska träna på en vecka och försöka uppnå ert mål. Sätt ett kryss i en ruta för varje gång ni tränat. Ni kan också komma överens om vad ni gör när ni uppnått ert mål. Tips: Kopiera upp flera sidor så har ni träningschema för flera veckor.

HUR MÅNGA GÅNGER
SKA VI TRÄNA
DEN HÄR VECKAN?

MÅNDAG

TISDAG

ONSDAG

TORSDAG

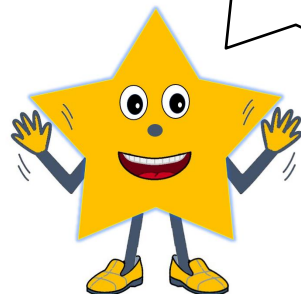
FREDAG

LÖRDAG

SÖNDAG

DEN HÄR VECKAN HAR VI TRÄNAT _____ GÅNGER. BRA JOBBAT!

HUR MÅNGA GÅNGER
SKA VI TRÄNA
DEN HÄR VECKAN?

MÅNDAG

TISDAG

ONSDAG

TORSDAG

FREDAG

LÖRDAG

SÖNDAG

DEN HÄR VECKAN HAR VI TRÄNAT _____ GÅNGER. BRA JOBBAT!

DIPLOM

Barnets namn

**HAR TRÄNAT S - LJUDET FLITIGT
OCH GJORT FINA FRAMSTEG!**

